

УДК 336.027.64

DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-45>

Романчукевич В.В.

докторант

ДВНЗ «Університет банківської справи»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9393-5590>

Romanchukovich V.V.

State University of Banking

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті запропоновано комплексне розширене бачення методології наукового дослідження проблематики модернізації державної фінансової політики (далі – ДФП) сталого розвитку в умовах глобалізації, що базується на системі базових та специфічних принципів побудови ДФП, склад і зміст яких розкриті автором в контексті обґрунтування авторського бачення логіки ведення дослідження модернізації фінансової політики держави в умовах глобалізації. Подано характеристику комплексу методологічних підходів, використання яких є найбільш обґрунтованих з позиції науки та практики для дослідження проблем модернізації ДФП сталого розвитку. Визначено, що методологія наукового дослідження модернізації ДФП в умовах глобалізації є складним багаторівневим шляхом пізнання істини, який впливає з існуючих проблем побудови ДФП, ґрунтується на чітко визначених принципах, використовує сукупність підходів, послуговується визначеними методами дослідження та здійснюється на двох рівнях: теоретичному та емпіричному.

Ключові слова: державної фінансової політики, модернізація, методологія, глобалізація, теоретичний рівень, емпіричний рівень.

Постановка проблеми. Дослідження модернізації державної фінансової політики сталого розвитку (далі – ДФП) в умовах глобалізації містить багато суперечностей є такою, якій характерними є певні проблеми, що унеможливають зовсім або ж суттєво утруднюють проведення такого роду досліджень. Відповідно, таке дослідження мусить не тільки відповідати певним критеріям як-то, наприклад, комплексність та системність, але і здійснюватися відповідно до чіткої методології, яка дасть змогу зменшити їх вплив.

Чітка методологія є базовою для послідовного дослідження державної фінансової політики сталого розвитку в умовах глобалізації та її модернізації. Тому науковці, які здійснюють дослідження проблем формування та впровадження ДФП, обов'язково обґрунтовують методологічні основи їх досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковому сенсі найбільшої ваги серед праць, що висвітлюють методологічні основи дослідження проблематики фінансової політики держави, мають праці таких дослідників як Ванькович Д., Гальчинський А., Геєць, Данилишин Б., Юхименко П., Клейнер Г., Рач В., Росошанський О., Сіташ Т., Чмиленко Ф., Петрушевська В., Талер Р. та ін.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є вирішення проблеми формування ефективної державної фінансової політики сталого розвитку в умовах глобалізації в частині наукового обґрунтування відповідного категоріально-понятійного апарату, що дає змогу чітко ідентифікувати досліджуване явище, його зміст та роль в організації суспільного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Погоджуємося з думкою науковця, що зазначені проблеми в

своїй сукупності створюють особливості, що впливають на проведення бюджетної, податкової політики та політики формування фінансів реального сектору економіки, а саме в сферах:

– *бюджетної політики*: (незначні (за обсягами) суми бюджетних коштів та їх хронічний дефіцит; нераціональна структура витрат і неефективне використання бюджетних коштів; надмірна централізація фінансових ресурсів);

– *податкової політики* (високий рівень податкового навантаження (виходячи з обсягу ВВП на і жителя України), низький рівень збору податків через ухилення від їх сплати та приховування платниками податків реальних доходів; систематичні порушення балансу фінансових інтересів платників податку та податкових адміністрацій на користь держави);

– *фінансів реального сектору* (низький рівень забезпеченості суб'єктів господарювання власними оборотними коштами, гіпертрофова кредиторська заборгованість, відсутність реальних державних важелів впливу на управління кредиторською заборгованістю) [1].

Зважаючи на вище окреслені проблеми та особливості формування й провадження фінансової політики держави, вважаємо, що її розробка фінансової політики повинна здійснюватися відповідно до чітких принципів, інакше зазначені проблеми будуть зменшувати її ефективність.

Петрушевська В., досліджуючи можливості адаптації ДФП до умов євроінтеграційних і глобалізаційних процесів, зазначає, що вона повинна здійснюватися відповідно до чітко визначених цілей та принципів [2]. Всі цілі фінансової політики науковиця виокремлює у три послідовні рівні, які слугують одній головній меті – досягнення стабільного соціально-економічного розвитку держави.

Що ж стосується принципів побудови ДФП, то вищезгадана вчена виділяє наступні: науковий підхід; прогнозування можливих наслідків; урахування накопиченого досвіду; чітке визначення макроекономічних показників; урахування національних і географічних особливостей; комплексний підхід; багатоваріантність; урахування внутрішнього становища й міжнародних позицій держави [2].

У свою чергу Сіташ Т. виділяє такі три принципи фінансової політики як:

– сприяння розвитку виробництва, підтримання підприємницької активності та підвищення рівня зайнятості населення;

– мобілізація й використання фінансових ресурсів для забезпечення соціальних гарантій;

– спрямованість на запровадження такого фінансового механізму, який зумовлює раціональне використання природних ресурсів, заборону технологій, що загрожують здоров'ю людини [3].

Рис. 1 графічно представляє всі принципи побудови та реалізації державної фінансової політики, які поділено на дві логічні групи: базові принципи, а також спеціальні принципи, що враховують особливості провадження фінансової політики у конкретній державі.

Формування нових підходів до трактувань процесів, що супроводжують процес реалізації фінансової політики, створення шляхів модернізації фінансової політики держави, особливо в контексті глобалізації суттєво залежать від сукупності методологічних підходів, які обрані дослідником.

У табл. 1 представлено методологічні підходи, використання яких є найбільш обґрунтованим з позиції науки та практики.

Застосування представлених у табл. 1 методологічних підходів дає змогу дослідити ДФП, так би мовити, сповна

з врахуванням факторів впливу зовнішнього і внутрішнього середовищ, процесів, а також об'єктів, на які вона здійснює вплив. Розглянемо детальніше кожен з підходів.

Наукове дослідження модернізації фінансової політики держави в умовах глобалізації здійснюється в основному на двох рівнях: теоретичному та емпіричному. Ці рівні, хоча є різними за сутністю, на практиці глибоко переплітаються, адже на теоретичному рівні відбувається пояснення фактів, явищ, процесів, що отримані на були отримані на емпіричному рівні. Отож, розглянемо обидва із згаданих рівнів дослідження нашого предмета.

Теоретичний рівень дослідження відрізняється від емпіричного тим, що на цьому рівні дослідник має справу з окремими елементами моделі досліджуваного об'єкта, які є результатом мисленевої діяльності попередніх дослідників, а на емпіричному рівні дослідник працює з реальними об'єктами. Таким чином на теоретичному рівні спостерігається певне відмежування від реальної дійсності.

На теоретичному рівні створюються системи знань, теорії, в яких розкриваються загальні та необхідні зв'язки, формулюються закони в їх системній єдності та цілісності [10]. Сьогодні назріла потреба в обґрунтуванні екологічних імперативів державної фінансової політики сталого розвитку, формування ефективного економіко-правового механізму охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в рамках комплексної екологічної функції держави, а загалом – розвитку, як зазначає проф. В. Костицький екологічної держави як нового феномену сучасної цивілізації [11-13].

На теоретичному рівні дослідження фінансової політики держави головним завданням є розкриття суттєвих причин та зв'язків між явищами, а пізнавальною функцією – пояснення явищ у формі законів, теорій, теоретичних систем та системних законів. На цьому рівні домінує раціональне пізнання.

На відміну від теоретичного рівня, на емпіричному рівні відбувається пряме спостереження за явищами та об'єктами, що формують вплив на фінансову політику держави, на підставі яких фіксуються факти, виявляються закономірності, притаманні фінансовій політиці різних держав світу, регіонів, історичних періодів. На цьому рівні дослідження домінує чуттєво-сенситивний компонент пізнання.

Слід зауважити, що цим методам притаманний один суттєвий недолік – всі вони не «доторкаються» до об'єкта нашого дослідження. Але ці методи дають змогу встановити певні закономірності, спільні для різних елементів риси, фактори впливу тощо.

На відміну від теоретичного рівня, на емпіричному рівні відбувається пряме спостереження за явищами та об'єктами, що формують вплив на фінансову політику держави, на підставі яких фіксуються факти, виявляються закономірності, притаманні фінансовій політиці різних держав світу, регіонів, історичних періодів. На цьому рівні дослідження домінує чуттєво-сенситивний компонент пізнання.

Зауважимо, що методи, які використовуються на теоретичному та емпіричному рівнях сильно пов'язані і мають значний рівень залежності, вони зумовлюють один одного у загальній структурі наукового пізнання. Висновки, отримані на емпіричному рівні, стають підставою для теоретичного дослідження. А теоретичні умовиводи – стають емпірично доступними.

Висновки з проведеного дослідження. Отож, методологія наукового дослідження модернізації ДФП в умовах

глобалізації є складним багаторівневим шляхом пізнання істини, що впливає з існуючих проблем побудови ДФП, ґрунтується на чітко визначених принципах, викорис-

товує сукупність підходів, послуговується визначеними методами дослідження та здійснюється на двох рівнях: теоретичному та емпіричному.

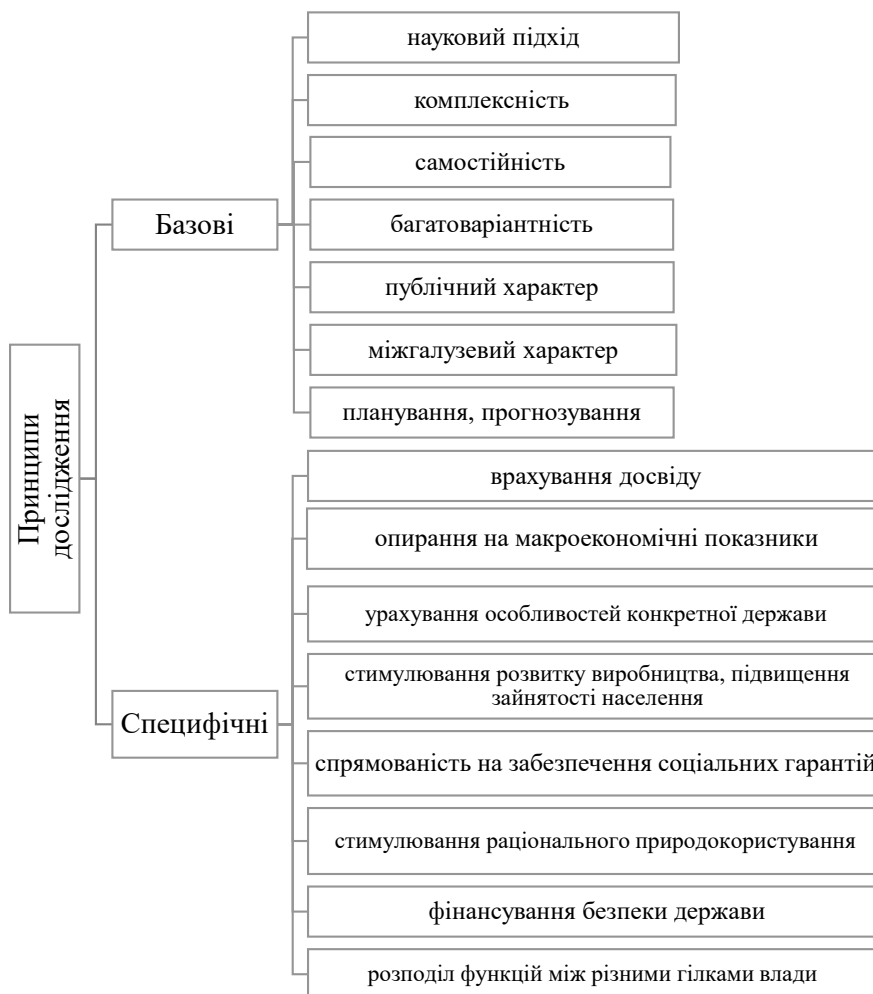

Рис. 1. Принцип побудови державної фінансової політики

Джерело: складено автором на основі [4]

Таблиця 1

Загальна характеристика методологічних підходів до дослідження явищ і процесів

Підхід	Зміст
Хронологічний (історичний)	Вивчення процесів у хронологічній послідовності. Дозволяє розкрити певні послідовності, зв'язки, закономірності, суперечності.
Термінологічний	Дослідження понять, категорій з метою з'ясування їх змісту, уточнення, визначення зв'язків та формування ієрархії понятійного апарату.
Системний підхід	Обов'язковий для кожного об'єкту дослідження. Комплексне дослідження великих і складних об'єктів.
– структурно-функціональний	Виділення в об'єктах структурних елементів із зазначенням ваги кожного з них та встановленням взаємозв'язків між ними.
– системно-діяльнісний	Виділення як окремої компоненти діяльність людини.
– системно-генетичний	Визначення умов зародження, розвитку і перетворення системи.
Інформаційний	Процес одержання, обробки, трансформації, зберігання, поширення інформації з метою поглиблення знань про предмет дослідження.
Формальний	Встановлення певних математичних закономірностей між процесами і явищами завдяки формалізації теоретичних знань (за допомогою математичних знаків та формул).
Синергетичний	Дослідження процесів самоорганізації й становлення нових упорядкованих структур. Передбачає ймовірнісне бачення світу, ґрунтується на дослідженні нелінійних систем.
Аксіологічний (ціннісний)	Дає змогу оцінити певний окремий об'єкт дослідження з позиції цінності, яку він несе окремому індивіду чи суспільству в цілому.

Джерело: складено автором на основі [5–9]

Список використаних джерел:

1. Ванькович Д. В. Теоретико-методологічні засади та механізм реалізації фінансової політики України. Дис. ... доктор. наук.: 08.00.08. Львів, 2014. 425 с.
2. Петрушевська В. В. Адаптація фінансової політики України до умов глобалізаційних і євроінтеграційних процесів. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 131-137.
3. Сіташ Т. Д. Фінансова політика держави: прагматика та проблематика. *Академічний огляд*. 2015. № 1 (42). С. 31.
4. *Методи наукових досліджень* / Укл.: Кавера О. Л. Донецьк: ДонНТУ, 2013. 25 с.
5. Чмиленко Ф.О., ЖукЛ.П. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Донецьк: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.
6. *Методологія а методи наукових досліджень в соціальній роботі*. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/327/7.pdf>
7. *Методи наукових досліджень* / Укл.: Кавера О. Л. Донецьк: ДонНТУ, 2013. 25 с.
8. Важинський С.С., Щербак Т. І. *Методика та організація наукових досліджень*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
9. Гуторов О. І. *Методологія та організація наукових досліджень*. Х.: ХНАУ, 2017. 272 с.
10. Клименюк О. В. *Технологія наукового дослідження*. Київ – Ніжин : ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. 308 с.
11. Kostytsky Vasyl., Ensuring ecological safety or ensuring a favorable environment: theoretical and legal justification of the function of a modern ecological state / Vasyl Kostytsky // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University* – <http://jpnpu.pu.if.ua>, Vol. 5, No. 2 (2018), 25-32.
12. Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні) / В. В. Костицький ; Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. – К. : УСП МСБ "Eusmeu", 2003. – 772 с. – (Серія "Екологічна бібліотека" ; № 5) (Бібліотека журналу "Малий та середній бізнес").
13. Костицький В. В. Міжнародно-правовий етичний імператив як основа теоретико-методологічного забезпечення розвитку екологічного права / В. Костицький // *Право України*. – 2011. – № 2. – С. 20-33.

References:

1. Vankovich D.V. (2014) Teoretyko-metodologichni zasady ta mekhanizm realizaciji finansovoi polityky Ukrainy [Theoretical and methodological foundations and mechanism of implementation of financial policy of Ukraine.], P. 425.
2. Petrushevskaya V.V.(2014) Adaptacija finansovoi polityky Ukrainy do umov ghlobalizacijnykh i jevrointeghracijnykh procesiv [Adaptation of the Financial Policy of Ukraine to the Conditions of Globalization and European Integration Processes.], *Problems of economy*. № 2. P. 131-137.
3. Sitash T.D. (2015) Finansova polityka derzhavy: praghmatyka ta problematyka [Financial policy of the state: pragmatics and problems.], *Academic review*. № 1 (42). P. 31.
4. Kavera O.L. (2013) Metody naukovykh doslidzhenj [Methods of scientific research], *Donetsk: DonNTU*. P. 25.
5. Chmilenko F.A., Zhuk L.P. (2014) Posibnyk do vuvchennja dyscypliny «Metodologhija ta orghanizacija naukovykh doslidzhenj [Handbook for the study of the discipline «Methodology and organization of scientific researc»,], *Donetsk*. P. 48.
6. Metodologhija a metody naukovykh doslidzhenj v socialnij roboti [Methodology and methods of scientific research in social work] Available at: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/327/7.pdf>.
7. Kavera O.L. (2013) Metody naukovykh doslidzhenj [Methods of Scientific Research Donetsk], P. 25.
8. Vazhinsky S.E., Shcherbak T.I. (2016) Metodyka ta orghanizacija naukovykh doslidzhenj [Methods and organization of scientific researches], *Sumy*. P. 260.
9. Gutorov O.I. (2017) Metodologhija ta orghanizacija naukovykh doslidzhenj [Methodology and organization of scientific research], P. 272.
10. Klimentiuk O.V.(2006) Tekhnologhija naukovogho doslidzhennja [Technology of scientific research], *Kiev – Nizhin*. P. 308.
11. Kostytsky Vasyl., Ensuring ecological safety or ensuring a favorable environment: theoretical and legal justification of the function of a modern ecological state / Vasyl Kostytsky // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University* – <http://jpnpu.pu.if.ua>, Vol. 5, No. 2 (2018), 25-32.
12. Kostytsky V.V. Transition ecology: law, state, economy (economic and legal mechanism of environmental protection in Ukraine) / V.V. Kostytsky; Institute for Legislative Predictions and Legal Expertise. – K.: SMB Eusmeu SME, 2003. – 772 p. – (Series "Ecological Library"; # 5) (Library of the magazine "Small and Medium Business").
13. Kostytsky V. International legal ethic imperative as a basis of theoretical and methodological support for the development of environmental law / V. Kostytsky // *Law of Ukraine*. – 2011. – № 2. – P. 20-33.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ МОДЕРНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. В статье исследовано комплексное расширенное видение методологии научного исследования проблематики модернизации государственной финансовой политики (далее – ГФП) устойчивого развития в условиях глобализации, основанной на системе базовых и специфических принципов построения ГФП, состав и содержание которых раскрыты автором в контексте обоснования авторского видения логики ведения исследования модернизации финансовой политики государства в условиях глобализации. Дана характеристика комплекса методологических подходов, использование которых наиболее обоснованных с точки зрения науки и практики для исследования проблем модернизации ГФП устойчивого развития. Определено, что методология научного исследования модернизации ГФП в условиях глобализации является сложным многоуровневым путем познания истины, вытекающий из существующих проблем построения ГФП, основывается на четко определенных принципах, использует совокупность подходов, пользуется определенными методами исследования и осуществляется на двух уровнях: теоретическом и эмпирическом.

Ключевые слова: государственной финансовой политики, модернизация, методология, глобализация, теоретический уровень, эмпирический уровень.

PROBLEMATIC ASPECTS OF MODERNIZATION OF THE STATE FINANCIAL POLICY OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS

Summary. The article proposes a comprehensive extended vision of the methodology of scientific research on the issues of modernization for state financial policy (in the following – SFP) in the conditions of globalization, based on the system of basic and specific principles for the construction of SFP, the composition and content of which are revealed by the author in the context of substantiation of the author's vision. Characteristic of a set of methodological approaches, the use of which are the most grounded from the point of view of science and practice for the research of problems of modernization of the SFP of sustainable development, is presented. A large number of scientific works have been analyzed, which cover the methodological foundations of the study of the problems of financial policy of the state, and the works of such researchers. It is researched that the study of modernization of the public financial policy of sustainable development in the conditions of globalization contains many contradictions, which is characterized by certain problems that make it impossible or at all significantly impede such studies. Graphically presents all principles of construction and implementation of public financial policy. Through the study of the works of leading scientists, methodological approaches are presented, the use of which is the most reasonable from the standpoint of science and practice. The goal of this work was achieved, namely, the proposed method of solving the problem of forming an effective state financial policy of sustainable development in the conditions of globalization in the part of scientific substantiation of the relevant categorical and conceptual apparatus. It is determined that the methodology of scientific research on the modernization of SFP in the context of globalization is a complex multi-level way of knowing the truth that follows from the existing problems of constructing SFP, is based on clearly defined principles, uses a set of approaches, uses certain methods of research and is carried out at two levels: theoretical and empirical. It is noted that the methods used at the theoretical and empirical levels are strongly linked and have a high level of dependence, they predetermine each other in the general structure of scientific knowledge. The empirical conclusions are the basis for theoretical research.

Key words: public financial policy, modernization, methodology, globalization, theoretical level, empirical level.